QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-{img]a 28 ta' {unju 2002

Numru 9

~itazzjoni 1694/1997

Dr Wilfred Galea u martu Carmen Galea

versus

Violet Debono u *occorrendo* \ew[ha Mario Debono

Din hija kaw\a g]al danni min]abba in[urja mag]mula mill-konvenuta.

I`-`itazzjoni tg]id illi l-konvenuta, permezz ta' ittra li ma deherx isimha fuqha i\da kienet iffirmata "grupp nies minn }ad Dingli", in[urjat lill-atturi dolo\ament u gravement billi attribwiet lill-attri`i im[ieba li ttelfilha l-[ieh, u dan g]amlitu bil-g]an spe`ifiku li ttellef l-unur u r-reputazjoni ta' l-atturi u to]loq inkwiet serju bejn l-atturi nfishom u bejn l-attur u missieru.

Dak li g]amlet il-konvenuta huwa reat ta'malafama, u fil-fatt il-konvenuta kienet ammettiet din l-imputazzjoni fit-8 ta' Lulju 1997 quddiem il-Qorti tal-Ma[istrati (Malta) fil-kaw\a **Il-Pulizija *versus* Violet Debono**, u b'sentenza mog]tija dak in-nhar kienet instabet]atja ta' malafama permezz t'ittra anonima.

Billi lill-atturi jidhrilhom illi, b]ala parti offi\a, g]andhom jedd g]al risar`iment tad-danni kaw\ati mill-att kriminu\ tal-konvenuta, ta]t l-art. 1033 tal-Kodi`i ~ivili, u riparazzjoni g]all-in[urja morali, huma fet]u din il-kaw\a u qeg]din jitolbu illi l-qorti:

1. tg]id illi l-konvenuta tat malafama lill-atturi permezz t'ittra anonima mibg]uta minnha;
2. tg]id illi l-konvenuta g]andha twie[eb g]ad-danni li sofra kull wie]ed mill-atturi min]abba l-att kriminu\ tag]ha;
3. tillikwida d-danni, fosthom dawk g]all-in[urja morali, li sofrew l-atturi; u
4. tikkundanna lill-konvenuta t]allas id-danni hekk likwidati, flimkien ma l-img]ax u l-ispejje\ [udizzjarji.

Il-konvenuti ressqu dawn l-e``ezzjonijiet:

1. ir-ra[el [il-konvenut] hu m]arrek]a\in "peress li l-anqas ismu hu indikat", u g]alhekk g]andu jin]eles mill-]arsien tal-[udizzju — il-konvenuti irtiraw din l-e``ezzjoni fil-21 ta' Mejju 1998[1];
2. meta t-talba hija g]al danni *ex delicto*, billi l-azzjoni hija personali r-ra[el ma g]andux jidda]]al fl-azzjoni "g]aliex inzerta \\ewwe[lil min kontra tieg]u hu allegat il-fatt";
3. l-azzjoni ma saritx sew billi ma hix kaw\a ta]t il-li[i ta' l-istampa fejn jing]ataw danni morali;

---

1 *Fol.* 11.

4. il-konvenuta ma kinitx responsabbli fil-waqt tal-kitba billi kellha mard li ma j]allihiex kapa`i li tag]mel l-att delittwu\, u dan l-atturi kienu jafuh; u

5. ma kien hemm ebda danni.

Il-fatti [raw hekk:

F'April ta' l-1997 l-attri`i r`eviet ittra indirizzata lilha li fiha saru allegazzjonijiet koroh kontra tag]ha[2]. G]alkemm min kiteb l-ittra ma iffirmahiex b'ismu, i\da iffirmaha b]ala "grupp nies minn }ad Dingli", ma hux kontestat illi l-ittra kitbitha l-konvenuta[3].

L-allegazzjonijiet mag]mula fl-ittra ma g]andhom xejn mis-sewwa, u huma biss gideb; minkejja dan, l-attri`i ]aditha bi kbira ]afna, u kienet te]tie[ kura psikjatrika u psikolo[ika. G]alkemm illum, bl-g]ajnuna professjonali li ng]atat, g]elbet il-fa\i akuta ta' ansjetà li g]addiet minnha minufih wara li r`eviet l-ittra[4], sallum g]adha tbati minn anomalija psikolo[ika mag]rufa b]ala *chronic adjustment disorder with mixed anxiety and depressed mood*[5] li tista' wkoll titqies kronika billi baqg]et tippersisti g]al \mien twil u g]adha hekk sallum[6]. B]ala konsegwenza ta' din il-kondizzjoni, issibha iebsa]afna biex tag]mel l-affarijiet ta' kuljum illi kienet tag]mel regolarment qabel l-in`ident g]ax tbati minn nuqqas ta']e[[a u ta' ener[ija, u sejra tibqa' te]tie[g]ajnuna medika u psikolo[ika.

L-attri`i hija mara tad-dar, i\da qabel l-in`ident kienet ukoll tg]in lil \ew[ha, li huwa tabib, fl-uffi``ju tieg]u[7].

---

2 *Fol.* 5.

3 Ara l-verbal tas-seduta tat-28 t'April 2000, *fol.* 34.

4 Ara x-xiehda ta' Dr Peter Muscat fis-seduta tat-2 ta' Frar 2001, *fol.* 98; ara wkoll ix-xiehda ta' Dr Victor Shields fis-seduta tat-28 t'April 2000, *foll.* 56 *et seq.*

5 Ara r-rapport *ex parte* m]ejji minn Dr Victor Shields, *fol.* 74.

6 *Ibid. fol.* 75.

7 Ara x-xiehda ta' l-attur Dr Wilfred Galea fis-seduta tat-28 t'April 2000, *fol.* 67.

Lill-uffi`jali tal-pulizija li kienu investigaw il-ka\, il-konvenuta, wara illi stqarret illi l-ittra mibg]uta lill-attri`i tassew kienet kitbitha hi, qaltilhom illi hi kienet taf illi l-allegazzjonijiet li g]amlet kontra l-attri`i kienu g]al kollox foloz, i\da xorta kitbet l-ittra g]ax kienet tg]ir g]all-attri`i u riedet taqlag]lha inkwiet fil-familja. Dan g]amlitu fi stqarrija li iffirmat fl-10 ta' Mejju 1997[8]. Ftit jiem wara, fit-13 ta' Mejju 1997, idda]let fl-Isptar San Luqa, u jumejn wara, fil-15 ta' Mejju, idda]]let fl-Isptar *Mount Carmel* g]ax instab illi tbati minn mard tal-mo]].

Qabel ma naraw jekk l-g]emil tal-konvenuta g]amilx]sara lill-atturi, u jekk il-konvenuta g]andhiex twie[eb g]al din il-]sara, je]tie[illi nqisu l-po\izzjoni tal-konvenut Mario Debono, \ew[il-konvenuta Violet.

Il-konvenuti nfirdu *de iure* b'kuntratt tal-31 ta' Mejju 2001 fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon. Madankollu, billi din il-firda saret wara li nfet]et il-kaw\a, il-qorti hija tal-fehma illi din il-firda ma g]andha ebda relevanza g]all-g]anijiet tal-kaw\a tallum.

Bejn il-konvenuti hija wkoll g]addejja kaw\a g]al dikjarazzjoni ta' nullità ta\-\wie[tag]hom[9]. G]alkemm dikjarazzjoni ta' nullità sse]] *ex tunc*, u mhux *ex nunc*, i\-\wie[jibqa' jitqies illi jiswa sakemm ma jkunx hemm sentenza illi tg]id illi ma jiswiex. Billi sentenza g]ad ma hemmx, u l-fatt li nfet]et kaw\a ma jibdilx l-i*status* tal-partijiet, il-qorti hija tal-fehma illi ma g]andhiex tag]ti relevanza g]all-fatt illi hemm dik il-kaw\a.

Aktar relevanti, fil-fehma tal-qorti, huma d-dispo\izzjonijiet ta' l-art. 1327 (*f*) illi jg]id illi, bla]sara g]al dak illi jg]id l-art. 1329 tal-Kodi`i ~ivili, il-komunjoni ta' l-akkwisti tbati dejn jew indennizz dovut b]ala rimedju `ivili minn xi wa]da mill-

8 Ara l-istqarrija tal-konvenuta quddiem l-Ispettur Carmelo Bartolo u l-Kuntistabbli Sharon Bonnici, *foll.* 43 *et seq.*

9 ~itaz. 1438/2001.

partijiet fi\-\wie[i\da biss meta dak l-indennizz ma jkunx dovut b]ala rimedju `ivili dwar reat li jkun sar bir-rieda.

Fil-ka\ tallum dak li g]amlet il-konvenuta huwa reat ta' in[urja[10] li sar bir-rieda, u g]alhekk, bla]sara g]al dak li jg]id l-art. 1329 tal-Kodi`i ~ivili, ma twe[ibx g]alih il-komunjoni ta' l-akkwisti.

Madankollu, il-konvenuta qieg]da tg]id, fir-raba' e``ezzjoni tag]ha, illi meta kitbet l-ittra ma kellhiex kapa`ità mentali. Jekk tin[ieb prova ta' dan, il-konvenuta tista' tin]eles mir-responsabbiltà jew minn parti minnha ta]t l-art. 1035 tal-Kodi`i ~ivili, i\da jista' jkun illi jkollu jwie[eb il-konvenut ta]t l-art. 1034 tal-Kodi`i ~ivili:

> **1034.** Kull min jie]u]sieb ta' wie]ed minuri jew ta' mi[nun, hu obbligat g]all-]sara li jag]mel il-minuri jew il-mi[nun meta huwa ma jkunx]a l-]sieb ta' missier tajjeb tal-familja biex il-fatt ma ji[rix.

G]alhekk, biex naraw jekk il-konvenut g]andux iwie[eb g]al dak li g]amlet martu, irridu qabel xejn naraw jekk din tin]elisx mir-responsabbiltà ta]t l-art. 1035 tal-Kodi`i ~ivili:

> **1035.** L-im[ienen … … … mhumiex obbligati g]all-]las tal-]sarat mag]mulin minnhom; i\da jibqa' s]i] il-jedd ta' min ikun bata l-]sara g]all-azzjoni, meta hemm lok g]aliha, kontra dawk li huma obbligati g]al dawk il-]sarat, skond l-a]]ar artikolu qabel dan.

Dwar l-istat mentali tal-konvenuta xehed il-Psikjatra John Mifsud u qal illi, meta raha hu, il-konvenuta kellha "*psychotic illness*, ji[ifieri ma kienx hemm kuntatt mar-realtà"[11]. F'`ertifikat ma]ru[fit-8 t'Ottubru 1999[12] l-istess psikjatra kien qal illi "*contact with reality was interrupted*". Konsegwenza ta' din il-kondizzjoni kienet illi l-konvenuta kienet tbati minn delu\jonijiet jew "*false beliefs*"[13]. Il-psikjatra qal ukoll i\da illi ma jistax ig]id jekk il-fatt illi l-konvenuta kitbet l-ittra

---

[10] Art. 252(1), Kod. Krim.

[11] Ara x-xiehda ta' Dr John Mifsud fis-seduta tat-22 ta' Novembru 2001, *fol.* 134.

[12] *Fol.* 28.

[13] Ara x-xiehda ta' Dr John Mifsud fis-seduta tat-22 ta' Novembru 2001, *fol.* 136.

kienx konsegwenza tal-kondizzjoni mentali tag]ha, jew jekk il-fatt illi nqabdet mill-pulizija kienx l-episodju trawmatiku illi ippre`ipita l-kondizzjoni mentali tag]ha[14].

Il-qorti hija tal-fehma illi, g]alkemm il-konvenuta setg]et kienet tbati minn kondizzjoni mentali fi\-\mien meta kitbet l-ittra, l-ittra ma kitbithiex g]ax kienet tbati minn delu\joni jew *false belief* illi l-attri`i kienet tassew [abet ru]ha kif tg]id fl-ittra. Rajna illi fl-istqarrija lill-pulizija l-konvenuta qalet `ar u tond illi kienet taf illi dak li kitbet fl-ittra kien kollu gideb, u kitbitu mhux g]ax kienet imfixkla jew g]ax emmnet illi dak li kitbet tassew se]], i\da g]ax kienet tg]ir g]all-attri`i u riedet tag]mlilha]sara. Din l-istqarrija g]amlitha qabel ma dda]]let l-isptar u qabel ma ng]atat kura; g]alhekk ma hux il-ka\ illi kien min]abba l-kura illi "bdiet hi stess tifhem li t-twemmin tag]ha, dawk id-delu\jonijiet kienu foloz", kif xehed il-psikjatra, i\da huwa l-ka\ illi meta kitbet l-ittra ma kinitx tbati minn delu\joni dwar l-attri`i.

G]alhekk, ma kienx [enn li [ieg]el lill-konvenuta tikteb l-ittra, i\da kienet intenzjoni spe`ifika motivata minn g]ira illi tag]mel ]sara lill-attri`i u lill-familja tag]ha.

Il-qorti g]alhekk hija tal-fehma illi l-e``ezzjoni tal-konvenuta dwar nuqqas ta' responsabbiltà min]abba [enn [ir-raba' e``ezzjoni] ma tistax tintlaqa' i\da g]andha tintlaqa' l-e``ezzjoni tal-konvenut illi tg]id illi hu ma jwe[ibx g]al dak li g]amlet martu [it-tieni e``ezzjoni].

G]alhekk it-talbiet ta' l-atturi safejn mag]mula kontra l-konvenut huma mi`]uda, bla ]sara g]al dak li jg]id l-art. 1329 tal-Kodi`i ~ivili.

---

14 *Ibid. fol.* 146.

L-azzjoni ta' l-atturi hija mibnija mhux fuq il-Li[i ta' l-Istampa i\da fuq l-art. 1033 tal-Kodi`i ~ivili:

> **1033.** Kull min, bil-]sieb jew ming]ajr]sieb li jag]mel deni, g]ax ikun irid jew b'nuqqas ta' dili[enza, ta' prudenza jew ta']sieb, jag]mel jew jonqos li jag]mel xi]a[a li biha jikser xi dmir impost mil-li[i, hu obbligat g]all-]las tal-]sara li ti[ri min]abba f'hekk.

Id-danni li jistg]u jing]ataw huma dawk imfissra fl-art. 1045 tal-Kodi`i ~ivili, *damnum emergens* u *lucrum cessans*:

> **1045.** (1) Il-]sara li l-persuna responsabbli g]andha twie[eb g]aliha, skond id-disposizzjonijiet ta' qabel, hija t-telf effettiv li l-eg]mil tag]ha jkun [ieb direttament lill-parti li tbati l-]sara, l-ispejje\ li din il-parti setg]et kellha tag]mel min]abba l-]sara, it-telf tal-paga jew qlig] ie]or attwali, u t-telf ta' qlig] li tbati 'l quddiem min]abba inkapa`ità g]al dejjem, totali jew parzjali, li dak l-eg]mil seta' j[ib.
>
> (2) Is-somma li g]andha ti[i mog]tija g]al din l-inkapa`ità ti[i stabbilita mill-qorti, wara li tqis i`-`irkostanzi tal-ka\, u, b'mod partikolari, ix-xorta u grad ta' inkapa`ità ikka[unata, u l-kondizzjoni tal-parti li tbati l-]sara.

L-atturi g]amlu spejje\ g]all-kura u l-medi`ini, u sa Novembru ta' l-2001 kienu nefqu medja ta' tliet mitt lira (Lm300) fis-sena. Barra minn hekk, l-attri`i te]tie[g]ajnuna fix-xog]ol tad-dar, u ma g]adhiex tista' tg]in lil \ew[ha kif kienet qabel. Wara li qieset il-kondizzjoni ta' l-atturi l-qorti hija tal-fehma illi g]andha tistma t-telf tag]hom min]abba f'hekk fis-somma ta']ames mitt lira (Lm500) fis-sena.

G]alhekk id-danni li sofrew u sejrin isofru l-atturi bil-]tija tal-konvenuta huma ta' tmien mitt lira (Lm800) fis-sena.

Billi jidher illi l-kondizzjoni ta' l-attri`i sejra tie]u fit-tul, jekk mhux g]al ]ajjitha kollha, u kellha ]amsa u tletin (35) sena meta nkitbet l-ittra u llum g]ad g]andha biss disg]a u tletin (39) sena, biex tag]mel stima ta' kemm sejrin jonfqu l-atturi f'medi`ini u tobba u jitilfu min]abba fil-kondizzjoni ta' l-attri`i, il-qorti hija tal-fehma illi g]andha timxi fuq *multiplier* ta']mistax-il (15) sena.

Id-danni b'kollox g]alhekk huma ta' tnax-il elf lira (Lm12,000). Billi i\da sejrin jie]du llum]las dwar telf fil-[ejjieni, il-qorti, wara li qieset il-*multiplier* u qieset

ukoll illi din il-kaw\a ilha li nfet]et ftit anqas minn]ames snin, hija tal-fehma illi g]andu jsir tnaqqis ta' g]axra fil-mija, u hekk tillikwida d-danni fis-somma ta' g]axart elef u tmien mitt lira (Lm10,800).

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti taqta' l-kaw\a billi ti`]ad it-talbiet ta' l-atturi sa fejn mag]mula kontra l-konvenut Mario Debono u tilqag]hom safejn mag]mula kontra l-konvenuta Violet Debono: tg]id illi l-konvenuta g]amlet ]sara lill-atturi billi tat malafama lill-attri`i u g]alhekk g]andha twie[eb g]ad-danni — *damnum emergens* u *lucrum cessans* — li [arrbu l-atturi min]abba f'hekk; tillikwida d-danni fis-somma ta' g]axart elef u tmien mitt lira (Lm10,800) u tikkundanna lill-konvenuta t]allas lill-attri`i g]axart elef u tmien mitt lira (Lm10,800) flimkien ma' l-img]axijiet millum u l-ispejje\ [udizzjarji kollha.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef

Connie Micallef
Dep. Re[.